

Den norske kjøtt- og eggbransjes retningslinje for dyrevelferdsprogram slaktekylling

Versjon 3

Anbefalt av Animalia AS styret 12.10.2020

Anerkjent av Mattilsynet xx.xx.xxxx

Den norske kjøtt- og eggbransjes retningslinje for dyrevelferdsprogram slaktekylling

Anbefalt av Animalia AS styret 12.10.2020, anerkjent av Mattilsynet xx.xx.xxxx

Referanse til regelverket: Den norske kjøtt- og eggbransjes retningslinje for dyrevelferdsprogram i slaktekyllingproduksjonen er utarbeidet i samsvar med Forskrift 12. desember 2001 om hold av høns og kalkun. Dette er tredje versjon av retningslinjen. Første versjon av retningslinjen ble anbefalt av bransjestyret 9.4.2013 og anerkjent av Mattilsynet 6.6.2013. Versjon 2 av bransjeretningslinjen ble anbefalt av bransjestyret 8.9.2014 og anerkjent av Mattilsynet 23.10.2015.

1. Formål

Formålet med retningslinjen er å sikre norske slaktekyllingers velferd i oppdrettsfasen i forbindelse med gjennomføringen av Rådskonferansen 2007/43/EU i norsk lovverk.

Myndighetene vil gjennom Forskrift om hold av høns og kalkun innføre en øvre grense for tetthet i slaktekyllingproduksjonen på 25 kg/m². For driftsenheter som er tilsluttet dyrevelferdsprogram slaktekylling, vil det imidlertid åpnes for å produsere med en høyere tetthet, definert i forskriften.

Velferden til dyra sikres gjennom god produksjonsstyring, systematisk forebyggende helsearbeid, tredjeparts revisjon av regelverksetterlevelse og kontinuerlig kvalitetssikring av utstyr og rutiner i den enkelte driftsenhet.

2. Virkeområde

Retningslinjen gjelder for driftsenhet som oppdretter slaktekylling og leverer disse til varemottaker som har sluttet seg til denne retningslinjen. Oppdrett av arten høns (*Gallus gallus*) til andre formål eller fjørfekjøttproduksjon på andre arter, omfattes ikke av denne retningslinjen.

3. Definisjoner

- *Varemottaker*
Den bedrift (juridiske enhet) driftsenheten har leveringskontrakt med.
- *Driftsenhet*
En driftsenhet i jordbruket defineres som en virksomhet (bedrift) med jordbruksdrift. Hver driftsenhet skal ha identitetsmessig tilknytning til en bestemt landbrukseiendom, men driftsenheten skal omfatte alt som drives sammen, medregnet leid areal og uansett om arealet ligger i en eller flere kommuner. Driftsenheten i jordbruket er sammenfallende med tilskuddsenheten etter reglene for produksjonstillegg.
- *Påfølgende innsett*
Nye kyllinger som settes inn i samme dyrerom på et tidspunkt der man i samråd med rugeri har hatt mulighet til å justere antall innsatte kyllinger i

henhold til den tetthet man kan produsere i henhold til produksjonsresultatene i det foregående innsettet.

- *Nødvendig produksjonsdata*
Registreringer som foretas av driftsenheten for hvert innsett: førsteukesvekt (g), førsteukedødelighet (%), total dødelighet (%) og andel avlivet av total dødelighet (%)
- *Produksjonskontroll*
Elektronisk verktøy for registrering av produksjonsdata i slaktekyllingproduksjonen, slik at driftsenheten holder orden på egne produksjonsresultater og samtidig får en rask og god tilbakemelding på egne produksjonsresultater sammenlignet med andre driftsenheters produksjonsresultater.
- *Nøkkelparametere for dyrevelferd*
tallverdi for en gitt egenskap ved det gjeldende innsettet, der egenskapen har betydning for dyrevelferd. I denne sammenhengen definerte slakteriregistreringer som kommuniseres fra varemottager til driftsenheten for hvert innsett, sammen med eget snitt fra tidligere innsett og snitt for samme hybrid på samme slakteri.

4. Ansvar og roller

Nortura SA og Kjøtt- og Fjørfebransjens landsforbund (KLF) er ansvarlige for utforming og oppfølging av retningslinjen. Ansvar utøves av partene gjennom Animalia AS styret. I saker som gjelder bransjeretningslinjer har alle styremedlemmer en stemme hver. Partene skal sikre tilgang til nødvendig kunnskap og kompetanse med tilstrekkelig kapasitet for faglig oppfølging og veiledning.

Nortura SA og KLF skal innenfor sine organisasjoner utpeke revisorer til å revidere og føre stikkprøvebasert tilsyn med retningslinjene i sine tilsluttede slakterivirksomheter. Partene kan utelukke tilsluttede slakterivirksomheter for vesentlige brudd på retningslinjen.

4.1 Animalia skal på oppdrag av KLF og Nortura SA:

- a) være sekretariat for bransjeretningslinjen
- b) ha oppdatert liste over tilsluttede varemottakere på www.animalia.no
- c) være pådriver for samordnet og lik praktisering av retningslinjen
- d) utarbeide statistikk og publisere resultater
- e) drifte journalsystemet HelseFjørfe og etablere varslingsjeneste for pliktige helseovervåkningsbesøk
- f) tilby opplæring av KSL-revisorer, veterinærer og operatører i slakteriene
- g) gi veiledning til slakterier, varemottakere, driftsenheter og bransje
- h) overvåke praktiseringen av retningslinjen og gjennomføre nødvendige oppdateringer
- i) oversende retningslinjen til Mattilsynet for anerkjennelse som nasjonal retningslinje
- j) holde Mattilsynet oppdatert om retningslinjens innhold, endringer og praktisering

4.2 Varemottakers plikter

Retningslinjen er forpliktende for varemottakere som tilslutter seg skriftlig. For KLF skal medlemsbedrifter som ønsker å slutte seg til avtalen, undertegne KLFs tilslutningsavtale.

Varemottakerne forplikter seg til å gjøre retningslinjen til en fullverdig og integrert del av egne kvalitetssystemer. Slakteriene kan til enhver tid revideres av henholdsvis Nortura SA eller KLF og plikter å legge til rette for slik revisjon.

Varemottakerne kan med 6 måneders varsel skriftlig trekke sin tilslutning til retningslinjen ved å sende melding til Nortura SA eller KLF.

Ved Mattilsynets tilsyn hos tilsluttede varemottakere vil retningslinjen fungere som tilsynsreferanse på linje med andre elementer i varemottakernes kvalitetssystem, og ved tilsyn med HACCP og produksjonshygiene i slakterivirksomheten.

For denne retningslinjen gjelder spesielt:

Den enkelte varemottaker skal:

- a) oppfylle kravene i offentlig regelverk og i egne kvalitetssystemer
- b) gi driftsenhet som produserer slaktekylling et tilbud om medlemskap i egnet produksjonskontroll levert av eller godkjent av Nortura SA eller KLF og kontrollere at nødvendige produksjonsdata blir registrert
- c) sikre at det gjennomføres kalibrert tråputebedømmelse ved slakting, jfr retningslinjens pkt. 6 iht retningslinjer utarbeidet av Animalia
- d) gjennom instruksjer til rugeri og driftsenhet, gi nødvendig informasjon og legge til rette for at driftsenhet kan produsere i samsvar med de offentlige krav om tetthetsreduksjon/ tillatelse til tetthetsøkning som er gitt i Forskrift om hold av høns og kalkun
- e) oppdatere lister over produsenter i aktiv produksjon og informere Animalia om disse
- f) varsle driftsenheten i god tid før overskridelse av frister for helseovervåkningsbesøk
- g) Sikre innmelding av driftsenhet til revisjon slik at det ikke går mer enn tre år mellom hver revisjon
- h) sikre at driftsenhetene lukker avvik fra KSL-regelverket innen angitt frist
- i) inkludere driftsenhet i, eventuelt ekskludere driftsenhet fra, dyrevelferdsprogrammet
- j) sammenstille nøkkelparameterne vektvariasjon (CV), total dødelighet (%), andel avlivet av total dødelighet (%) og total kassasjon (%) i hvert innsett og informere driftsenheten om oppnådde resultater for nøkkelparameterne i innsettet, eget snitt for tidligere innsett og snitt for samme hybrid på samme slakteri.

4.3 Driftsenhetenes plikter

Alle driftsenheter som leverer slaktekylling til slakterivirksomhet som har knyttet seg til denne retningslinjen, skal produsere i samsvar med de krav

som stilles i offentlig regelverk, KSL-krav til slaktekyllingproduksjonen og denne retningslinje.

Den enkelte driftsenheten skal:

- a) være tilsluttet dyrevelferdsprogram slaktekylling hvis man ønsker å produsere slaktekylling ved tetthet over 25 kg/m²
- b) sende melding til Mattilsynet på fastsatt måte jfr. Forskrift om hold av høns og kalkun dersom man ønsker å produsere slaktekylling ved en tetthet på over 33 kg/m²
- c) bidra med nødvendig dokumentasjon til Mattilsynet og slakterislakterivirksomheten
- d) være medlem i og registrere nødvendige produksjonsdata i en produksjonskontroll levert av eller godkjent av Nortura SA eller KLF slakterivirksomhet
- e) produsere i henhold til offentlig regelverk og KSL-standard for fjørfeproduksjon, dokumentert gjennom årlige elektronisk dokumenterte egenrevisjoner og eksterne revisjoner hvert 3. år
- f) innarbeide denne retningslinjen i eget kvalitetssystem og sikre at nødvendige produksjonsdata som ikke registreres i produksjonskontrollen, registreres og rapporteres til slakterivirksomheten
- g) gjennomføre nødvendige tiltak for å tilfredsstille dyrevelferden, herunder lukking av avvik påvist ved KSL-revisjon, oppfølging av anbefalinger fra veterinær og forskriftsregulert reduksjon av dyretetthet
- h) inngå skriftlig avtale med veterinær om helse- og velferdsovervåking av besetningen. Veterinæren det inngås avtale med skal gjennomføre godkjent etterutdanningskurs i dyrevelferd minst hvert tredje år. Animalia kan gi dispensasjon fra kravet om at veterinæren har godkjent etterutdanningskurs dersom det ikke er tilgang på godkjent veterinær i praksisområdet. Avtalen skal omfatte at det skal tas kontakt med veterinæren ved tegn på sykdom, klare produksjonsavvik, atferdsproblemer eller økt dødelighet og at veterinær utfører helseovervåkningsbesøk minst to ganger per år. Driftsenheten skal ta initiativ til at nøkkelparametere for dyrevelferd blir en del av gjennomgangen på minst ett av de årlige helseovervåkningsbesøkene
- i) melde fra til slakterivirksomhet og Mattilsyn ved forhold som kan gi betydelige negative effekter på dyras helse, velferd eller verdi som folkemat

5. Inkludering av driftsenhet i dyrevelferdsprogram slaktekylling

På bakgrunn av tilgjengelig dokumentasjon kan slakterivirksomheten inkludere driftsenheten i dyrevelferdsprogram slaktekylling og dermed kvalifisere denne for å produsere med forøket tetthet. Hvis det er påvist avvik med hensyn til KSL-egenrevisjon, KSL ekstern revisjon eller veterinærbesøk, skal disse være dokumentert lukket før inkludering i programmet kan finne sted.

- a) Driftsenhet som ikke tilfredsstillter 5.d vil kunne delta i

dyrevelferdsprogrammet, men vil ikke kunne produsere ved høyere tetthet enn 33 kg/m² jfr. forskriftens bestemmelser.

- b) Driftsenhet som ellers oppfyller kravene i denne retningslinjen, men som ikke har levert kylling med tilfredsstillende tråputeresultater (A) de siste 3 (tre) innsett før programmets oppstart, må starte på 34 kg/m².
- c) Driftsenhet som ønsker å produsere ved høyere tetthet enn 25 kg/m², inkluderes i programmet når følgende er dokumentert overfor varemottaker:
- i. medlemskap i og kontinuerlig registrering av nødvendige data i egnet produksjonskontroll levert av eller godkjent av Nortura SA eller KLF.
  - ii. elektronisk dokumentert KSL-egenrevisjon (maksimalt 1 år gammel). Lukking av avvik iht. KSL-standarden for fjørfe skal gjøres innen fristen.
  - iii. gjennomført ekstern KSL-revisjon av revisor med spesialkompetanse på fjørfe siste 3 år
  - iv. dokumentasjon fra produksjonskontroll og annen dokumentasjon for de siste 5 (fem) innsett som inkluderer data om:
    - Tråputepoeng
    - Dødelighet
    - Kassasjon
  - v. Dokumentasjon på at øvrige krav i Forskrift om hold av høns og kalkun og KSL kan etterleves, herunder dokumentert kompetanse for dyreeier og dyreholder, jamfør krav i **vedlegg 1** i Forskrift om hold av høns og kalkun.
- d) Driftsenhet som ønsker å produsere ved tetthet mellom 33 kg/ m² og 36 kg/ m² skal i samråd med slakterivirksomheten gi melding om dette til det lokale Mattilsyn senest 15 dager før dyrene settes inn. Krav i **vedlegg 2** og **vedlegg 3** i Forskrift om hold av høns og kalkun skal være oppfylt, og dokumentasjon som beskrevet i forskriften skal være tilgjengelig og kunne forevises Mattilsynet på forespørsel.
- e) Tilslutning i dyrevelferdsprogrammet er ikke tidsbegrenset. Det kreves imidlertid årlig elektronisk dokumentert KSL-egenrevisjon (innen 12 måneder) og ny ekstern KSL-revisjon minimum hvert tredje år (innen 36 måneder). Helseovervåkningsbesøk av veterinær, journalført og dokumentert i HelseFjørfe, skal gjennomføres minst to ganger per år. Dokumentasjon på gjennomførte revisjoner inkludert oversikt over avvik, frister for lukking av avvik og bekreftelse på at avvik er lukket sendes fortløpende til slakterivirksomheten. Avvik skal lukkes innen angitt frister.
- a. Slakterivirksomheten melder i løpet av en uke etter slakting tilbake til driftsenheten om tråputeresultater, om aktuelle tiltak og om ny tetthetsbestemmelse for påfølgende innsett. Dette legges inn i beregningene til innsettplanleggere og rugerier.

- b. Slakterivirksomheten holder oppdatert register over driftsenheter og deres tetthetsrestriksjoner. Mattilsynet har til enhver tid mulighet for innsyn i dette registeret.

6. Tråputeprogram

Vurderinger av tråputene på slaktetidspunktet anses i dag som den velferdsindikator som gir best informasjon om miljøet i huset og dyrevelferden i flokken. Tråputeprogrammet gjelder for alle flokker/besetninger og innebærer at minst 100 føtter fra hver flokk bedømmes av sertifisert personell (personell godkjent av Animalia) eller ved bruk av godkjent teknologisk løsning (for eksempel kamera). Vurderingen klassifiseres i 3 ulike klasser:

Klasse 0: Uten anmerkninger

Klasse 1: Lett skade, små lesjoner

Klasse 2: Grov skade, alvorlige lesjoner

Tråputepoeng karakteriseres ved at antall Klasse 0-føtter multiplisert med 0 adderes med antall Klasse 1-føtter multiplisert med 1 og antall Klasse 2-føtter multiplisert med 2. Dermed får hver flokk en poengsum i intervallet 0-200. Poengsummene kan inndeles på 3 nivåer; A (tilfredsstillende), B (ikke tilfredsstillende) og C (uakseptabelt). Allerede ved 40-80 poeng bør imidlertid produsenten jobbe målrettet med forebyggende tiltak for å sikre optimal velferd.

Nivå A (tilfredsstillende):	Poengsum 0-80
Nivå B (ikke tilfredsstillende):	Poengsum 81-120
Nivå C (uakseptabelt):	Poengsum 121-200

Poengsummen beregnes per 100 føtter og hvis flere enn 100 føtter blir vurdert, skal score beregnes på en slik måte at alle føtter teller likt i den endelige poengsummen.

Slakteriet sørger for at alle slaktede flokker gjennomgår en slik tråputevurdering. Personell som gjør dette arbeidet skal være sertifisert etter å ha gjennomgått og bestått kurs i tråputevurdering i regi av Animalia og skal deretter delta i fastsatt program for opplæring og kalibrering for å opprettholde sertifiseringen.

Animalia skal beskrive rutine for uttak av føtter til tråputekontroll, kurs, eksamen og videre oppfølging basert på jevnlig kontroll og kalibrering av alle tråputekontrollører. Beskrivelsen skal følge som vedlegg til bransjeretningslinjen.

7. Avviksbehandling

Generelt

Dersom slakterivirksomheten påviser vesentlige avvik fra offentlig regelverk, KSL-krav til slaktekyllingproduksjonen eller denne retningslinjen

og slike avvik ikke lukkes innen angitt frist, skal slakterivirksomheten anse driftsenheten for å stå utenfor dyrevelferdsprogrammet.

Perioder med produksjonsopphold kan trekkes fra ved vurdering av overtredelse av tidsfrister.

a. KSL-revisjoner og lukking av avvik:

Elektronisk dokumentert egenrevisjon og ekstern revisjon på driftsenheten skal gjennomføres iht. programmet. Avvik påvist ved ekstern revisjon eller egenrevisjon skal lukkes innen angitt frist. Dersom revisjon ikke blir gjennomført i tide eller avvik ikke blir rettet innen fristen, er ikke driftsenheten å anse som tilsluttet programmet.

b. Veterinæravtaler og helseovervåkningsbesøk:

Dersom det ikke foreligger veterinæravtale eller de pålagte helseovervåkningsbesøk ikke har vært gjennomført, er ikke driftsenheten å anse som tilsluttet programmet.

c. Produksjonskontroll

Produsenten skal registrere alle relevante data i en produksjonskontroll gjennom alle innsett. Ved manglende deltakelse i produksjonskontroll eller ved manglende registrering, er ikke driftsenheten å anse som tilsluttet programmet.

d. Tiltak ved ulike nivåer av tråputelesjoner:

Kravene til opp- og nedjustering av tetthet på bakgrunn av tråputeundersøkelser er regulert i Forskrift om hold av høns og kalkun, se § 35. Imidlertid vil driftsenheten i henhold til denne retningslinje måtte gjennomføre ytterligere tiltak etter å ha levert et parti med tråputescore på Nivå A, B eller C.

Nivå A: Ingen tiltak, men driftsenheten mottar tilbud om rådgivning fra varemottaker ved over 40 i tråputepoeng.

Nivå B: Tiltak:

- Produsenten skal straks søke råd hos helseovervåkningsveterinær, varemottaker, ventilasjonsfirma og/eller hos annen rådgiver med relevant kompetanse. Det settes opp en plan for oppfølging og gjennomføring av tiltak/lukking av avvik.
- Tiltaksrapporten, inkludert produsentens plan for oppfølging av tiltak, sendes på forespørsel til slakterivirksomheten.
- Ytterligere besetningsoppfølging ved gjentatt Nivå B vurderes av produsenten i samråd med helseovervåkningsveterinær og/eller varemottaker.

Nivå C: Tiltak som ved Nivå B.

8. Klageadgang

Driftsenhetens klageadgang er regulert i leveranseavtalen med varemottaker. For klager på vedtak som fattes av Mattilsynet gjelder Forvaltningsloven.

9. Gyldighet

Den norske kjøtt- og eggbransjes retningslinje for dyrevelferdsprogram slaktekylling ble underskrevet av Nortura 22.04.2013 og KLF 30.04.2013, med senere tilleggsavtale underskrevet av begge parter 16.11.15.

Denne retningslinjen ble første gang anerkjent av Mattilsynet 6.6.2013 som "Nasjonal retningslinje" iht. Forskrift 12. desember 2001 om hold av høns og kalkun jfr. Rådsdirektiv 43/2007, artikkel 8. Versjon 2 av bransjeretningslinjen ble anbefalt av bransjestyret 8.9.2014 og anerkjent av Mattilsynet 23.10.2015. Versjon 3 av bransjeretningslinjen ble anbefalt av Animalia AS styret 12.10.2020 og anerkjent av Mattilsynet DATO.